

بررسی بیت کوین و ارزهای دیجیتال از نظر فقهی

ماجرای بیت‌کوین و سایر ارزهای دیجیتال تا به امروز در کشورمان فراز و نشیب بسیاری داشته و در آخرین تحولات پیرامون این موضوع، خرید و فروش این ارزها توسط مراکز مالی و پولی از سوی...

نوشته شده توسط آرش پارساپور | ۵ اردیبهشت ۱۳۹۷ | ۱۸:۱۵

ماجرای بیت‌کوین و سایر ارزهای دیجیتال تا به امروز در کشورمان فراز و نشیب بسیاری داشته و در آخرین تحولات پیرامون این موضوع، خرید و فروش این ارزها توسط مراکز مالی و پولی از سوی بانک مرکزی غیرقانونی اعلام شده است. اما یک موضوع دیگر این نوع از ارزها شاید برای ما ایرانیان جالب باشد و آن مساله فقهی آنهاست. آیا استفاده از بیت‌کوین، اتریوم و سایر رمزیول‌ها در معاملات حلال است؟ در دنیا بیش از ۱/۶ میلیارد مسلمان زندگی می‌کنند و بسیاری از آنها نسبت به مسائل شرعی کالاهای جاری زندگی‌شان حساس هستند. «مهدی بادری» کارشناس فقه‌محقق در گفتگو با دیجیاتو اذعان دارد که بیت‌کوین از جمله پدیده‌هایی است که مراکز فقهی هنوز به طور جدی در بحث موضوع شناسی آن ورود نکرده‌اند و به همین دلیل احکام فقهی و شرعی متناسب با آن شکل نگرفته است:

«توزیع ناعادلانه ثروت از جمله تهدیدهای بیت‌کوین برای نظام اقتصاد اسلامی است، چراکه در حال حاضر بیش از نیمی از حجم بازار این نوع پول متعلق به افراد معدودی است که در واقع سهامداران اصلی بیت‌کوین تلقی می‌شوند».

به گفته این کارشناس، مراکز فقهی ما در حوزه‌های نوظهور، در حال انفعال قرار دارند و باید به سمت فعال شدن در این حوزه‌ها حرکت کنند تا اقتصاد کشور از منظر اسلامی سالم بماند:

«امروزه کشورهای مسلمان‌نشین چون اندونزی با وارد شدن تخصصی به این موضوع و درک ابعاد آن به این نتیجه رسیده‌اند که بیت‌کوین و سایر موارد مشابه حلال هستند و خرید و فروش آنها را بلامانع اعلام کرده‌اند. بیت‌کوین با تعریف دقیق پول در اسلام فاصله دارد ولیکن می‌دانیم که بیت‌کوین بر اساس بدهی نیست بلکه بر اساس اصل اثبات کار برقرار است که این امر در شریعت حرام نیست».

او اعتقاد دارد بیت‌کوین تا وقتی که بر مبنای ربا قرار نگیرد و بر اساس خرید یا کار انجام شده در ماینینگ به دست آید، می‌توان به آن برچسب حلال زد چرا که امکان ربای معاملی در بیت‌کوین منتفی است: «در مساله بیت‌کوین نه بانکی وجود دارد و نه سرمایه‌گذاری اما در هر حال این ارز یک نوع پول غیرمتمرکز به حساب می‌آید. برای همین می‌توان گفت که نسبت به سایر پول‌های بادآورده و بی‌پشتوانه امروز منطقی‌تر است...»

بادری باور دارد که تنها کالاهای دارای ارزش ذاتی تاکنون به عنوان پول شناخته شده و به مواردی چون طلا (دینار)، نقره (درهم)، برنج، خرما، گندم، جو و نمک اشاره می‌کند اما امیدوار است که مطالعه و تحقیقات پیرامون این مساله روشن‌تر صورت بپذیرد و با کنترل‌هایی روی آن بتوان از این ارز دیجیتالی به‌طوری بهره برد تا از قدرت و انحصار دلار در جهان کاسته شود.

«سامان سلطانی» وکیل دادگستری نیز معتقد است که بیت‌کوین یک نوع مالیت اعتباری است ولی با ماهیت متفاوت از طلا و سایر کالاهای فیزیکی با ارزش. او به دیجیتالو می‌گوید:

«اعتبار پول‌های مجازی در عالم واقع از چیست و آیا این نوع اعتباریات مبنای شرعی و عقلی دارد و یا تناسب بین ارزش واقعی و اسمی این نوع پول‌ها وجود دارد؟ این پرسش‌ها شاید جواب سوال شما را ندهد ولی فی‌الواقع وجود دارند و تا زمانی که فقه برای آنها قانون مدونی نداشته باشد نمی‌توان به‌طور قاطع درباره حلال و حرام بودن آن نظر داد».

در آنسوی مرزهای ایران اگر به جستجوی مسائل شرعی بیت‌کوین بگردیم می‌توانیم به مالزی برسیم. جایی که فرهنگ و نگرش مسلمانان همیشه یک شاخصه مهم در آن بوده و جالب اینجاست که این کشور قصد دارد در سال جدید اولین ارز دیجیتال اسلامی را تاسیس و عرضه کند. این ارز قرار است بر اصول و احکام اسلامی پایدار باشد و کاملاً به صورت حلال توسعه و گسترش یابد. «متیو جی مارتین» که یک فعال ارزهای دیجیتالی در این کشور است در مقاله‌ای مرتبط با حلال و حرام بودن ارزهای دیجیتالی می‌نویسد:

«درواقع بیت‌کوین و رای چیزی است که بانکداری سنتی پیش روی شما می‌گذارد. برخلاف این بانک‌ها که از یک سری کلیات مشخصی استفاده می‌کند که در آن هیچ تضمینی بر وجود مالکیت در ارتباط با اموال وجود ندارد، بیت‌کوین چنین تضمینی را در اختیار مالکان قرار می‌دهد. درواقع بانک‌ها از یک تکنیک دریافت اموال استفاده می‌کنند که در اسلام ممنوع است»

او در مطلب خود اشاره داشته که بیت‌کوین در بین سایر ارزهای دیجیتالی و مدرن می‌تواند در زمره حلال قرار بگیرد و بقیه ارزها هنوز خاصیت‌ها و ویژگی‌های شرعی شدن را در خود ندارند.

در حال حاضر اکثر مراجع تقلید کشورمان به علت ابهامات بسیار در این موضوع اعلام داشته‌اند که استفاده از بیت‌کوین و ارزهای رمزنگاری را برای معاملات با اشکال همراه است. آیت‌الله مکارم شیرازی، آیت‌الله هاشمی شاهرودی، آیت‌الله شبیری زنجانی، آیت‌الله نوری همدانی استفاده از بیت‌کوین را جایز نمی‌دانند و آیت‌الله گلپایگانی و آیت‌الله وحید خراسانی آن را به‌طور کل باطل و حرام اعلام کرده‌اند. شاید در آینده با باز شدن ابعاد بیشتری از این ارزها و یا عرضه نوع تماماً اسلامی آن توسط مالزی و یا سایر کشورها، بتوان قاطع‌تر درباره آن نظر داد و قوانینی پیرامون مسائل فقهی آن تدوین نمود تا این نوع از ارزها در بین عموم مسلمانان نیز به‌طور صحیح استفاده شود.